

Багатокритеріальна Оптимізація Топологічних Структур Корпоративних Комп'ютерних мереж

Володимир Безкоровайний,
кафедра системотехніки,
Харківський національний університет
радіоелектроніки
Харків, Україна
vladimir.beskorovainyi@nure.ua

Володимир Русскін
кафедра інформатики,
Харківська гуманітарно-педагогічна
академія
Харків, Україна
v_russkin@ukr.net

Multi Criteria Optimization of Topological Structures of Corporate Computer Networks

Volodymyr Beskorovainyi
Department of System Engineering
Kharkiv National University of Radio Electronics
Kharkiv, Ukraine
vladimir.beskorovainyi@nure.ua

Vladimir Russkin
Department of Informatics,
Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy
Kharkiv, Ukraine
v_russkin@ukr.net

Анотація—Розглянуто задачу оптимізації топологічних структур трирівневих централізованих корпоративних комп'ютерних мереж за множиною показників. Запропоновано модифікацію методу спрямованого перебору з використанням адитивної функції загальної корисності.

Abstract—The problem of optimization of topological structures of three-level centralized corporate computer networks on a set of indicators is considered. A modification of the method of directed search using the additive function of general utility is proposed.

Ключові слова—корпоративна комп'ютерна мережа, топологічна структура, багатокритеріальна оптимізація.

Keywords—corporate computer network, topological structure, multicriteria optimization.

I. ВСТУП

Процеси оптимізації сучасних корпоративних комп'ютерних мереж (ККМ) передбачають ітераційне розв'язання задач їх структурної, топологічної, параметричної та технологічної оптимізації. Такі задачі мають комбінаторний характер, тісно пов'язані між собою за вхідними і вихідними даними та розв'язуються за множиною функціональних і вартісних показників. Їх спільне розв'язання дозволяє покращувати проектні рішення, проте призводить до проблем обчислювального характеру.

II. ОГЛЯД СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОБЛЕМИ

Загальна задача вибору найкращого варіанту побудови ККМ може бути подана у вигляді [1]:

$$s^o = \arg \max_{s \in S} P(T, R, G, A), \quad (1)$$

де S - множина допустимих варіантів побудови мережі; P - скалярна оцінка варіанта; T - типи елементів; R - архітектура мережі; G - топологія мережі; A - технологія функціонування мережі.

Для розв'язання задач виду (1) розроблені точні та наближені методи оптимізації за показником витрат [2-3]. Точні методи через високу обчислювальну складність застосовуються у задачах з відносно невеликою кількістю елементів. Точність наближених методів оптимізації, що використовують ідеї спрямованого перебору, може регулюватись у залежності від розмірності задачі та потужності використовуваних обчислювальних засобів [4]. Необхідність підвищення функціональних характеристик існуючих мереж, економії витрат на їх створення й експлуатацію обумовлюють актуальність завдань розробки ефективних методів оптимізації їх топологічних структур за множиною функціональних і вартісних показників.

III. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За результатами системологічного аналізу задачі (1) виявлено, що архітектура мережі R визначається на множині допустимих варіантів побудови S за множиною часткових критеріїв $k_i(s) \rightarrow \underset{s \in S}{extr}$, $i = \overline{1, m}$ (оперативність, надійність, живучість, економічність тощо) з урахуванням типів елементів T , місць їхнього розташування G і технології функціонування A :

$$k_i(s) \rightarrow \underset{s \in S}{extr}, i = \overline{1, m}. \quad (2)$$

З урахуванням напрямків бажаної зміни характеристик мережі й обмежень, що висуваються до них, задачу (2) подамо у вигляді:

$$\begin{cases} k_1(s) \rightarrow \underset{s \in S}{min}, k_1(s) \leq k_1^*, \\ k_2(s) \rightarrow \underset{s \in S}{min}, k_2(s) \leq k_2^*, \\ k_3(s) \rightarrow \underset{s \in S}{max}, k_3(s) \geq k_3^*, \\ k_4(s) \rightarrow \underset{s \in S}{max}, k_4(s) \geq k_4^*, \end{cases} \quad (3)$$

де k_1^* , k_2^* , k_3^* , k_4^* - граничні значення показників витрат на мережу $k_1(s)$, її оперативності (швидкодії) $k_2(s)$, надійності $k_3(s)$ і живучості $k_4(s)$.

Частковими випадками задачі (3) є задачі оптимізації ККМ за одним, двома чи трьома показниками $k_i(s) \rightarrow \underset{s \in S}{extr}$ в умовах відповідних обмежень $k_i(s) \leq k_i^*$.

Для скалярної оцінки якості варіантів побудови мережі у рамках теорії корисності використаємо адитивну згортку часткових критеріїв [4]:

$$P(s) = \sum_{i=1}^m \lambda_i \xi_i(s) \quad (4)$$

де λ_i , $i = \overline{1, m}$ - вагові коефіцієнти критеріїв $k_i(s)$, $\lambda_i \geq 0$,

$\sum_{i=1}^m \lambda_i = 1$; $\xi_i(s) = \left(\frac{k_i(s) - k_i^+}{k_i^+ - k_i^-} \right)^{\alpha_i}$ - функція корисності часткового критерію $k_i(s)$; α_i - параметр, виду залежності (лінійна, опукла чи вгнута); $k_i(s)$, k_i^+ , k_i^- - відповідно поточне, найкраще та найгірше значення часткового критерію k_i , $i = \overline{1, m}$.

Тоді задача вибору найкращого багатокритеріального вибору варіанту побудови ККМ може бути подана у такому вигляді:

$$P(s) = \sum_{i=1}^m \lambda_i \xi_i[k_i(s)], k_i(s) \geq (\leq) k_i^*, i = \overline{1, m}. \quad (5)$$

Для визначення вагових коефіцієнтів адитивної згортки часткових критеріїв (4)-(5) можна скористатись експертними методами чи методом компараторної ідентифікації.

Аналіз залежностей значень часткових критеріїв $k_1(s)$, $k_2(s)$, і $k_4(s)$ від кількості вузлів у мережі u дозволив виявити границі $[1, u_{max}]$ підмножини ефективних варіантів S^E . Значення u_{max} відповідає кількості вузлів мережі, після якого значення всіх часткових критеріїв погіршуються [4].

Пошук найкращого варіанту побудови ККМ у визначених границях кількості вузлів $[1, u_{max}]$ пропонується здійснювати методом спрямованого перебору або еволюційним методом [1, 5].

Еволюційний метод (на відміну від методу спрямованого перебору) реалізується постійний пошук на всій множині можливих значень кількості вузлів $1 \leq u \leq u_{max}$. За рахунок цього метод набуває переваг за показниками часу розв'язання задачі і точності над методами кластеризації на основі k-means і пошуку з заборонами (Tabu Search) [5].

IV. ВИСНОВКИ

Запропоновано метод розв'язання багатокритеріальної задачі оптимізації топологічних структур централізованих трирівневих ККМ. На відміну від відомих методів, що реалізують повний або спрямований перебір варіантів за кількістю і місцями розміщення вузлів, еволюційний метод здійснює пошук одночасно у всьому діапазоні можливої кількості вузлів. Це дозволяє знизити часову складність процедури пошуку рішень, що є особливо важливим при розв'язанні задач великої розмірності. Запропонований метод можна також використовувати при розв'язанні задач оптимізації інформаційних, логістичних мереж, інших територіально чи просторово розподілених систем обслуговування у процесах їхнього проектування, планування розвитку чи реінжинірингу.

ЛІТЕРАТУРА REFERENCES

- [1] Бескоровайний В., Безугла Г. Еволюційний метод реінжинірингу топологічних структур корпоративних комп'ютерних мереж // "Інформаційні технології та комп'ютерне моделювання"; матеріали статей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 18-22 травня 2020 року. Івано-Франківськ: п. Голіней О.М., 2020. С. 161-162.
- [2] Nesterenko S.A., Nesterenko J.S. Costs evaluation methodic of energy efficient computer network reengineering // Праці Одеського політехнічного університету. 2016. Вип. 2 (49). 70-75.
- [3] Elyasi-Komari I., Mamalis A.G., Lavrynenko S.N. The analysis of tasks of development and reengineering process of reliability computer networks for critical technologies // Високі технології в машинобудуванні: зб. наук. праць НТУ «ХПІ». 2009. №2. С. 17-21.
- [4] Бескоровайний В. В., Подоляка К.Е. Выбор многокритериальных решений при реинжиниринге топологических структур систем крупномасштабного мониторинга // Системи обробки інформації. 2016. № 5(142). С. 80-86.
- [5] Бескоровайний В. В., Подоляка К.Е. Модификации метода направленного перебора для реинжиниринга топологических структур систем крупномасштабного мониторинга // Радиоэлектроника и информатика. 2015. № 3 (70). С. 55-62.

